

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук
Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КУРСОВА РОБОТА 2 КУРС»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (географія)»

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Спеціалізація 014.07 Географія

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Курсова робота 2 курс
Викладач (і)	Викладачі кафедри географії та природознавства
Контактний телефон	+380503745575
Е-mail викладача	kgp@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний та заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год.
Консультації	Впродовж семестру за попередньою домовленістю із викладачами кафедри

2. Анотація до навчальної дисципліни

Виконання курсової роботи є однією із форм самостійної роботи студентів в ході освітнього процесу, що дозволяє визначити ступінь засвоєння студентом теоретичного матеріалу та вміння його аналізувати і застосувати на практиці, підтверджувати грамотність та ерудицію.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента.

Захист курсових робіт здійснюється на підставі оцінки рівня загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей студентів, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою підготовки фахівців. Для проведення захисту курсових робіт студентів створюються комісія із викладачів кафедри.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Головною метою написання та захисту курсової роботи є напрацювання навичок студентів щодо вміння самостійно працювати з джерельною базою досліджень, творчо підходити до вирішення завдань дослідження. Курсова робота є одним із видів наукової роботи, самостійним навчально-науковим дослідженням студента, яке виконується з певної, двох чи трьох дисциплін одного спрямування. Виконання курсової роботи має за мету дати студентам навички проведення наукового дослідження, розвинути у них навички творчої самостійної роботи, оволодіння загальнонауковими і спеціальними методами сучасних наукових досліджень, поглибленим вивченням будь-якого питання, теми навчальної дисципліни.

Курсова робота забезпечує системний підхід для майбутнього виконання наукових досліджень шляхом закріплення таких етапів наукового дослідження як обґрунтування актуальності вибраного напрямку дослідження, формулювання мети та завдань дослідження, предмету та об'єкту дослідження, складання плану досліджень тощо. Метою курсової роботи є надання студентам теоретичних та практичних знань у сфері наукових досліджень та допомогти формалізувати постановку задач дослідження в курсовій, а в подальшому і в магістерській роботі для подальшого успішного розкриття цієї теми.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання, педагогічні ситуації та практичні проблеми в професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень педагогіки, психології та методики навчання географії, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

Фахові компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, прийняття на цій основі адекватних рішень у професійній діяльності.

ЗК2. Здатність до самостійного вивчення нових методів і форм роботи, використання новітніх педагогічних технологій у практичній діяльності, підвищення професійної майстерності.

ЗК3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел у педагогічній діяльності.

ЗК11. Здатність здійснювати дослідницьку та інноваційну діяльність, генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання освітніх та наукових проблем.

ЗК12. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультурність, враховувати гендерний чинник при взаємодії у колективі.

ЗК14. Здатність самокритично оцінювати власну роботу, вдосконалювати та розвивати власні пізнавальні і творчі навички.

ФК 1. Наявність системи наукових знань із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки, здатність до їх застосування на практиці.

ФК 2. Здатність вільно оперувати фаховими поняттями і термінами для виконання професійних завдань.

ФК 4. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач шляхом розуміння їх фундаментальних основ, використання як теоретичних, так і експериментальних методів.

ФК 5. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, які виникають в освітній практиці основної і старшої школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту загальної географічної освіти, спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.

ФК 6. Здатність працювати із навчально-методичною та науково-географічною літературою, систематично підвищувати професійно-педагогічну кваліфікацію.

ФК 7. Здатність застосовувати методи навчання, методичні прийоми, технології навчання, розвитку критичного мислення, мобільного навчання, компетентісно-орієнтованого навчання з метою формування в учнів предметних компетентностей та ключових компетентностей до життя у суспільстві.

ФК 9. Здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали, добирати альтернативні підручники, атласи, посібники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання, розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність застосовувати базові знання із фундаментальних природничо-математичних (вищої математики, фізики, хімії, геології) та суспільно-гуманітарних (філософії, історії, культурології) для глибшого розуміння сутності процесів та явищ у природних оболонках Землі, життєдіяльності людського суспільства.

ПРН 3. Оволодіння методологічними підходами, конкретними методами та прийомами дослідження, які використовуються у процесі географічного вивчення глобальної, регіональних та локальних геосистем.

ПРН 12. Здатність чітко і логічно відтворювати базові знання з географії, компетентно розкривати сутність та цінність результатів нових наукових досліджень, нових тенденцій розвитку людської цивілізації.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 3 кред ECTS, 90 год	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	-
семінарські заняття / практичні / лабораторні	-
самостійна робота	90

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
4	014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	2	нормативна
Процес написання роботи складається з кількох послідовних етапів: 1. Підготовча робота. 2. Дослідницька робота. 3. Написання тексту курсової роботи. 4. Технічне оформлення дослідження. 5. Захист курсової роботи.			

Етапи самостійної роботи над курсовим дослідженням	Види самостійної роботи	Способи і прийоми виконання роботи	Кількість годин самостійної роботи
1. Підготовча робота	1. Вибір теми курсової роботи, визначення її мети і завдань 2. Вияснення сучасного стану досліджуваної проблеми.	1. Ознайомлення з найновішими результатами досліджень проблеми шляхом вивчення літератури та інших матеріалів. 2. Консультації з викладачем кафедри.	10
2. Дослідницька робота.	1. Розробка робочого плану. 2. Відбір матеріалу.	1. Систематизоване вивчення літератури з теми і інших матеріалів.	30

	3. Здійснення планових досліджень, їх аналіз. 4. Оформлення попередніх підсумків роботи.	2. Вивчення стану дослідження питання на сучасному етапі, його узагальнення. 3. Складання переліку необхідних дослідницьких робіт. 4. Використання різних форм теоретичних, експериментальних, практичних досліджень, які допомагають зробити власні висновки. 5. Аналіз та узагальнення досліджень, орієнтовні висновки.	
3. Написання тексту курсової роботи	1. Робота над чорновим екземпляром роботи.	1. Класифікація і узагальнення матеріалу. 2. Визначення композиції курсової роботи, послідовності викладу матеріалу, змісту додатків. 3. Літературний виклад одержаних результатів аналізу першоджерел, експериментальної роботи, власних думок.	30
4. Технічне оформлення	1. Оформлення чистового екземпляру курсової роботи.	1. Редагування тексту, його написання чи друкування. 2. Оформлення ілюстрацій і додатків.	15
5. Підготовка до захисту і захист	1. Складання тексту короткого виступу. 2. Ознайомлення з рецензією наукового керівника.	1. В основу доповіді (до 5 хвилин) покласти вступ, основні тези практичної частини, висновки і пропозиції щодо проведеної науково-дослідницької діяльності.	5

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Підсумковий контроль з курсової роботи проводиться у формі публічного захисту перед комісією із захисту курсових робіт. Оцінювання результатів захисту курсової роботи здійснюється у порядку, передбаченому «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (https://kbe.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/11/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf). Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється за успішне виконання всіх видів самостійної роботи при
---	---

написанні курсової роботи становить 100 балів (50-підготовка та написання роботи, 50-захист роботи).

При визначенні оцінки курсової роботи береться до уваги рівень теоретичної, наукової та практичної підготовки студентів.

Критерії оцінювання підготовки та написання роботи роботи:

- відповідність затвердженій темі та виконання поставленого керівником завдання (0-10 балів);
- правильна структура роботи, логічність і послідовність викладу (макс. 0-5 балів);
- відповідність мови, оформлення, посилань вимогам до наукових праць (макс. 0-5 балів);
- наявність та оригінальність самостійної дослідницької частини роботи (макс. 0-30 балів);
- володіння матеріалом та якість презентації результатів під час захисту (макс. 50 балів).

Критерії оцінювання володіння матеріалом під час доповіді та презентації результатів під час захисту:

- студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки (40-50 балів);
- студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності (30-39 балів);
- студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки (20-29 балів);
- студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами (0-19 балів).

Загальна оцінка, виводиться на основі суми балів, отриманих за всі критерії. Диференційна оцінка за курсову роботу враховується на рівні з іншими оцінками, які характеризують успішність студента.

Оцінки захисту курсової роботи виставляє кожен член комісії із захисту курсової роботи.

Підсумкова оцінка за цей вид роботи у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS за такою ж схемою, як і для екзамену, та виставляється у відомість.

Шкали оцінювання			
університетська	національна		шкала ECTS
90-100	5	відмінно	F
80-89	4	добре	B
70-79			C
60-69	3	задовільно	D
50-59			E
26-49	2	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX
1-25		незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F

Здобувач вважається таким, що виконав і захистив курсову роботу, якщо він набрав 50 і більше балів.

Якщо захист курсової роботи не відповідає вимогам рівня атестації, комісія ухвалює рішення про те, що студент не пройшов атестацію і в протоколі засідання комісії йому виставляється оцінка «незадовільно» (менше 50 балів). У випадку, якщо студент не з'явився на засідання комісії із захисту курсової роботи, у протоколі зазначається, що він є неатестованим у зв'язку з неявкою на засідання.

Здобувач вищої освіти, який без поважної причини не подав курсову роботу у зазначений термін або не захистив її, вважається таким, що має академічну заборгованість.

Здобувачам вищої освіти, які мають оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на підсумковий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіка ліквідації академічної заборгованості за встановленими правилами.

При отриманні незадовільної оцінки здобувач вищої освіти за рішенням комісії виконує курсову роботу за новою темою або доробляє попередню роботу в термін, визначений керівником навчального підрозділу.

Вимоги до курсової роботи

Курсова робота повинна бути стилістично грамотною, відредагованою та оформленою відповідно наведеним нижче вимогам. Вона комплектується у такій послідовності:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- висновки
- список використаних джерел;
- додатки.

Бажано, щоб в курсовій роботі знайшли місце власні спостереження, висновки чи пропозиції з даного питання.

Курсова робота виконується на папері формату A4 (210x297 мм). Поля: ліворуч – 30 мм, праворуч – 10 мм, зверху

– 15 мм, знизу – 20 мм. При написанні курсової роботи з використанням комп'ютерного набору використовується 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman, кегль – 14 пт. **Обсяг тексту (без додатків) складає 25-30 сторінок.**

Заголовки від тексту відділяються зверху та знизу трьома інтервалами. Перенос слів у заголовках не дозволяється. Крапка у кінці заголовку не ставиться. Назва розділів друкується прописними (великими) літерами, параграфів і пунктів – рядковими (малими). Заголовок розділу в тексті розміщується посередині рядка вверху сторінки, параграфу та пункту – з абзацу. Не дозволяється розміщувати заголовок унизу однієї сторінки, а текст починається з наступної.

У процесі написання тексту потрібно виділяти абзаци (1 см).

Оформлення наукового апарату є наочним свідченням умінь студента працювати над літературою та джерелами. Слід робити посилання на кожне запозичене положення чи точку зору. У ході цитування слід звірити текст і дати точний опис джерела, звідки взято цитату. Усі факти, положення, цитати, підрахунки, використані в курсовій роботі, повинні мати посилання на літературу, що була опрацьована.

Найбільш поширеними є посилання у тексті. У даному випадку посилання оформлюється у скороченому вигляді – береться в дужки. Наприклад: [3; 23], де перша цифра «3» означає номер літературного джерела із списку використаної літератури, а друга – «23» – її сторінку.

Важливою частиною курсової роботи є таблиці та графічні матеріали. Таблиці, у яких систематизована статистична інформація та малюнки, що вміщують різноманітні графічні ілюстрації (діаграми, схеми, графіки), мають позначатися в межах роботи арабськими цифрами, перша з яких відповідає номеру розділу, у якому знаходиться перше посилання на них; розміщуються вони після першого посилання на них у тексті (посилання мають бути на всі таблиці та малюнки). Таблиці та малюнки повинні мати назви, що відповідають їх змісту. Назва таблиці розміщується перед самою таблицею, а назва рисунка – внизу після виконання рисунка.

Розділи повинні відповідати плану роботи.

Схеми, таблиці, рисунки виконуються за розміром стандартної сторінки. Фотоілюстрації вклеюються або виносяться у додатки.

Список літератури оформляється з дотриманням бібліографічних вимог у алфавітному порядку (спочатку оформляються бібліографічні описи українською мовою і кириличним шрифтом, після них іноземними мовами та іншими шрифтами). У тексті курсової роботи повинні бути зроблені виноска або посилання на використану літературу. Оформлення наукового апарату згідно ДСТУ 8302:2015:

<http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>

Структура курсової роботи	Вступ (3-4 стор.), в якому обґрунтовується актуальність обраної теми (її теоретичне і практичне значення для сьогодення), дається короткий огляд наукової літератури з даного питання, аналізується стан розв'язання проблеми на сучасному етапі, ставляться завдання, які необхідно розв'язати в ході виконання роботи. Під актуальністю курсового дослідження слід розуміти важливість аналізованих питань (проблем). Наприклад, актуальність полягає у необхідності глибокого і детального вивчення природних умов та ресурсів Українських Карпат, а також можливостей їх усестороннього раціонального використання в умовах розвитку, збереження та охорони природних комплексів. Дослідження починають із визначення його об'єкта і предмета. Об'єкт дослідження – це відносно самостійна система, яка підлягає теоретичному і практичному аналізу. Наприклад, об'єктом дослідження є населення України. Предмет дослідження – це частина, елемент об'єкта, що досліджується з певною метою в конкретних умовах. Таким чином, предмет дослідження - це більш вузьке поняття, ніж об'єкт. Об'єкт вивчається (досліджується) на предмет. Наприклад, предметом дослідження є географічні відмінності статеві-вікового складу населення України та демографічних процесів. Мета – це уявлюваний наслідок дослідницької діяльності людини, результат, якого вона хоче досягти. Метою будь-якої наукової роботи є дослідження певної проблеми, що вирішується через ряд конкретних завдань. Наприклад, метою дослідження є оцінка природних умов Українських Карпат, забезпеченість природними ресурсами регіону та значення раціонального природокористування. Обов'язковою вимогою до кожної курсової роботи є логічна відповідність теми дослідження його об'єкту, предмету, меті, завданням. У вступі розкривається методологічна основа дослідження, тобто принципи, якими керувався автор, найголовніші першоджерела, що стали теоретичним фундаментом роботи. Методи дослідження є важливим засобом досягнення його мети і вибираються з урахуванням специфіки поставлених завдань. Найчастіше використовуються (метод вивчення теоретичних джерел, спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, опитування, вивчення результатів навчальної діяльності школярів, аналіз документації, ситуативне моделювання, метод діагностуючих контрольних робіт, констатуючого та формуючого експериментів), картографічний метод, метод моделювання, порівняльно-географічний, метод класифікації та типізації, системного аналізу і синтезу. Курсова робота може відзначатися науковою новизною.
---------------------------	---

	Не все, що виникає у процесі дослідження, слід вважати справді новим, а лише те, що більш прогресивне, результативне у порівнянні з попереднім, вже відомим. Теоретичне значення робота матиме, якщо студент представить власні висновки і узагальнення на основі критичного аналізу наукової літератури, обґрунтує нові поняття, терміни, встановить не відомі досі закономірності навчального процесу тощо. Практичне значення наукового дослідження полягає у доцільності використання його результатів на практиці, наприклад, при розробці і плануванні уроків. Основна частина повинна складатись не менш, ніж з двох розділів. Перший розділ – теоретична частина роботи, в якій автор викладає результати аналізу літератури з даної проблеми, суть явищ чи процесів, що досліджуються. Другий розділ – практична частина роботи, в якій описується хід розв’язання завдань дослідження; стан і особливості досліджуваного об’єкту на сучасному етапі; результати, отримані в ході експериментальної чи дослідницької роботи. Підсумком розділу переважно є власні розробки чи рекомендації з вивчення даної проблеми. Другий розділ повинен становити не менше половини обсягу всієї роботи. В основній частині роботи з вичерпною повнотою розкриваються результати наукового вивчення та власного дослідження проблеми. Висновки – заключна частина курсового дослідження, в якій підводяться підсумки проведеної роботи, розкривається її значення, перспективи подальшого вивчення проблеми. Список використаної літератури містить перелік всіх праць, які було опрацьовано при написанні наукового дослідження. Для успішного виконання курсової роботи необхідно проаналізувати не менше десятка наукових праць. Додатки до курсової роботи становлять необхідні для розкриття теми таблиці, схеми, малюнки, ілюстрації тощо.
--	---

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» https://surl.li/psruoi Курсова робота підлягає обов’язковій перевірці на предмет відповідності рівня запозичень на платформі
--

<https://strikeplagiarism.com/en/> згідно наперед оголошеного графіку.

У разі встановлення факту порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання. В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі університету <https://surl.li/fhstey>

Політика щодо перескладання змістових модулів та оскарження оцінювання

Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» <https://surl.li/cswszz>

8. Рекомендована література

1. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. К. : УкрНДНЦ 16 с.
2. Влах М. Теорія і методологія географічної науки : навч. посібник для самостійної роботи студентів / М. Влах, Л. Котик. - Ч. 2. : Допоміжні навчальні матеріали. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 138 с.
3. Географічна освіта і наука: виклики і поступ: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 140-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 18–20 травня 2023 р.). Львів, 2023.
4. Гілецький Й. Р., Сливка Р. Р., Закутинська І. І. Трансформація структури і змісту курсу географії восьмого класу для закладів загальної середньої освіти / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. № 7. 2024. С.13–22.1. DOI: 10.31652/2786-5754-2024-7-13-21
5. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали / кол. автор. ; за заг. ред. О.М.Топузова ; укл. М.В.Головко. Київ : Педагогічна думка, 2021. – 192 с.
6. Інтернет-сервіси в освітньому просторі. Випуск 3: [методичний посібник] / І.С. Аман, О.В. Литвиненко. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2018. – 76 с.
7. Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://surl.li/fhstey>
8. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
9. Мельничук М. М., Білецький Ю. В. “Методи географічних досліджень”. Методичні рекомендації до практичних занять. – Луцьк, 2010. – 161 с.
10. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://surl.li/psruoi>
11. Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://surl.li/cswszz>
12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 No2145. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
13. Студентський путівник QR. URL: https://kmba.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/185/2025/12/studentskyj_putivnyk.pdf
14. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005.

15. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: 2021 (Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19) : зб.матеріалів всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 2 березня 2021 р.) / за заг.ред. О.В. Овчарук. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: 2021. 116 с.